

Inhoud

7 Kaarten en plattegronden

9 Woord vooraf

1 11 Marrakech in vogelvlucht

12 Highlights van Marrakech

14 Van gazellehoortjes tot couscous

18 Kindervertier

22 Uitgaan

33 Marrakech voor homo's en lesbo's

35 Shoppen

42 Films in Marrakech

2 45 Rode smeltkroes van culturen

46 Neolithische tijd en opkomst Berbers

49 Arabische veroveringen en islamisering

51 Het stenen fort van de Almoraviden

52 Dynastie van de Almohaden

54 Meriniden in Fes

55 Westerse expansiedrift en de dynastie van de Saadiërs

58 Alawitische heersers in de moderne tijd

59 Frans protectoraat en de pasja van Marrakech

61 Onafhankelijkheidsstrijd

62 Na de onafhankelijkheid: dictatuur

64 Zwakke economie en massale emigratie

65 De nieuwe koning Mohammed VI

66 Toekomstig perspectief

3 69 Place Jemaa el-Fna en Riad Zitoun

70 Place Jemaa el-Fna en omgeving

79 Riad Zitoun en omgeving

4 89 Soeks

90 Souk Semmarine

92 Place Rahba Kedima

99 El-Mouassine

5 109 Ben Yousef, Sidi Bel Abbès en Debbaghine

110 Ben Yousef en omgeving

118 Sidi Bel Abbès en omgeving

122 Debbaghine en omgeving

6 133 Kasbah en Mellah

134 Kasbah en omgeving

142 Mellah en omgeving

7 151 Bab Doukkala en Guéliz

152 Bab Doukkala en omgeving

159 Guéliz en omgeving

8 177 Hivernage en Ménara

178 Hivernage

179 Ménara

9 185 Oases en bergen rond
Marrakech

186 Palmeraie

195 Ouzoud

196 Ourika-vallei

200 Lalla Takerkoust

i 202 Algemene informatie

r 228 Register

Woord vooraf

'Ik waande me ergens anders: op de bestemming van mijn reis. Ik wilde hier niet meer weg. Honderden jaren eerder was ik hier al geweest, maar ik was het vergeten en nu herinnerde ik het me allemaal weer. Ik vond er die dichtheid en warmte van het leven die ik in mijzelf voel (...).'

(Elias Canetti, *De stemmen van Marrakech*)

Marrakech: wie wil er niet ooit heen? Een bezoek aan de zuidelijke Marokkaanse stad Marrakech is voor velen een oriëntaalse droom die werkelijkheid wordt. Bij aankomst zal je eerste gang waarschijnlijk naar het Jemaa el-Fna-plein zijn, het beroemde centrum van de oude ommuurde stad, waar het altijd levendig is. Verhalenvertellers, slangenbezweerders, acrobaten en traditionele genezers strijden er geanimeerd om klandizie. Berbermuziek, Arabische Koranrecitaties en Afrikaanse jurken: de mix van culturen is hier altijd voelbaar. In de nabijheid staan talloze monumentale paleizen, moskeeën, badhuizen en stadswoningen met idyllische binnenplaatsen, klaar om ontdekt te worden.

Marrakech biedt daarbij niet alleen een sprookjessfeer uit de Duizend-eneen-nacht, maar ook alle moderne gemakken. De meest luxueuze hotels en golfresorts zijn er te vinden, het uitgaansleven is hip en de kunstscene *booming*. Voor bezoekers die graag shoppen is Marrakech een walhalla. De Marokkaanse keuken, van gazellehoortjes tot couscous, is onweerstaanbaar. Er kan volop van de natuur genoten worden in de paradijselijke stadstuinen, maar ook in de omgeving van Marrakech; de apen en watervallen van Ouzoud of de bergstroompjes van de Ourika-vallei zijn zeker een dagtrip waard.

Ondertussen hoeft je je ogen niet te sluiten voor de andere kant van Marrakech. Marrakech kent alle problemen van een grote stad in een ontwikkelingsland: schrijnende armoede, analfabetisme en kinderarbeid. Tal van lokale organisaties zijn echter wel voortdurend actief om deze situatie te veranderen.

Ondanks deze harde realiteit beweren *Merrakshi's* dat niemand echt weg wil uit Marrakech. Wie Marrakech écht ervaren heeft, begrijpt dat gevoel.

Mariëtte van Beek

Ben Yousef, Sidi Bel Abbès en Debbaghine

5

Het gebied rond de fameuze islamitische leerschool Medersa Ben Yousef, direct ten noorden van de soeks, staat onder de grote stroom toeristen goed bekend om zijn bezienswaardigheden. De volkswijken die zich verderop uitstrekken hebben die faam niet. Toegegeven, het kost wat meer moeite om het heiligdom van Sidi Bel Abbès, de hoofdpatroon van Marrakech, te vinden, en de omgeving van de leerlooierijen is vergeven van de doordringende lucht van hun bassins, maar hier zie je wel meer van het echte leven van de Merrakshi's. Volg mannen, vrouwen en kinderen in deze overbevolkte volkswijken, leer iets van hun godsdienstige rituelen, de zorg voor armen en gehandicapten en bezoek de tweehands markten waar rijke eigenaars van riads naar een antieke deur voor hun huizen zoeken en moeders de oude schoenen van hun kinderen opnieuw proberen te verpatsen. Het is de andere kant van het visitekaartje dat Marrakech voor Marokko is en dat je eigenlijk ook gezien moet hebben.

< Leerlooier in zijn bassin naast Bab Debbagh.

Plein voor de moskee Ali ben Yousef.

BEN YOUSEF EN OMGEVING

Moskee Ali ben Yousef

Na de nauwe donkere steegjes van de soeks is het even wennen op het brede lichte plein voor de moskee Ali ben Yousef. De grootste moskee binnen de medina is met haar glimmende groene daken en schitterende groene bollen daarbovenop niet over het hoofd te zien en dus een prettig herkenningspunt. De 12de-eeuwse Almoravidische sultan Ali ben Yousef verbond blijvend zijn naam aan de oudste nog bestaande moskee van Marrakech. Helaas is de bouwstijl van zijn tijd niet meer herkenbaar in het monument. Het huidige moskeecomplex is typerend voor de latere Merinidische architectuur. Als de deur van de moskee openstaat, kun je een discrete blik op de grote binnenplaats werpen. De ramen van de moskee bieden zicht op tapijten tussen pilarenrijen, en een enkele gelovige als de tijd voor het gebed nog niet daar is. Het houten plafond met balken is decoratief beschilderd. Voor de moskee liggen vaak stukken leer te drogen of staan jongens kleurige draden aan haken langs de muren in elkaar te draaien. De werkplaatsen van leerbewerkers en kleermakers liggen duidelijk nabij.

Medersa Ali ben Yousef

De oude islamitische leerschool Medersa Ali ben Yousef ligt wat verscholen in een zijstraatje ten noordoosten van de Place Ben Yousef, maar de mooie

De binnenplaats met waterbassin van de Medersa Ben Yousef.

houten toegangsdeur met rijk stucwerk rondom markeert duidelijk zijn markante positie. Ooit bevond zich hier het grootste theologische college van de Maghreb, waar studenten van heinde en verre Koranwetenschappen kwamen studeren. In de 14de eeuw gebouwd door de Merinidische sultan Abu Hasan, werd het in 1564 door de Saadische sultan Moulay Abdellah al-Ghalib nog een keer grondig hersteld. Door de eeuwen heen moest de medresse steeds concurreren met de belangrijke Medersa Bou Inania in Fes. In 1962 sloot het college definitief de deuren.

Vooral in de vroege ochtenduren is de Medersa Ali ben Yousef een oase van rust. Rond de verstilde waterpartij op de binnenplaats ligt de medresse met zijn muren vol kleurige tegelmozaïeken (*zelij*), Arabische devote teksten in fijn stucwerk en

cederhouten sierranden langs deuren en daken. Ten zuiden van de binnenplaats ligt de moskee met de mihrab, de kleine nis die de gebedsrichting naar Mekka aanduidt. De overige zijden van de binnenplaats worden zowel boven als beneden ingenomen door de 130 sobere en koele cellen van de oud-medressenstudenten. Voor kinderen is het hier heerlijk rondwalen en de verschillen tussen de cellen te ontdekken: de grotere en lichtere van de meer gevorderde studenten, de modernere gemeubileerde van een leerling uit de stad. Tegen een bescheiden vergoeding vertaalt een jonge kalligraaf – met mp3-speler op het hoofd – westerse persoonsnamen naar sierlijk Arabisch schrift.

Let verder op de foto aan het einde van het voorportaal van Willem-Alexander en Máxima tijdens hun bezoek aan het college. Genomen zoals iedereen hier zijn foto's van familieleden en vrienden neemt: hangend over een van de vele *mashrabiya's*, opengewerkte houten schermen in ramen.

► **MEDERSA ALI BEN YOUSEF.** Geopend: dag. 9–18 uur. Voor bezoeken op dezelfde dag is de voordelige combinatiekaart voor de medresse en het Musée de Marrakech aan te bevelen.